

AASIAAT

Bevaringsværdige bygninger og bydele

Grønlands Hjemmestyre
Økonomidirektoratet
1990

AASIAAT

I Aasiaat by udpeges "Kolonien" som et bevaringsområde.

1. Kolonien

Bevaringsområdet omfatter den ældre kolonibebyggelse og de nyere administrationsbygninger. Områdets afgænsning fremgår af kortbilag 1.

Den ældre bebyggelse udgør et historisk miljø omkring Sissakkooriaq med beboelseshusene på land-, og pakhusene på vandsiden af vejen. I arkitektonisk henseende danner bygningerne et smukt vejbillede. I forbindelse med opførelsen af administrationskomplekset er der taget hensyn til den ældre bebyggelse, idet der mellem de ny og de gamle huse er anlagt en plads.

I bygningshistorisk og arkitektonisk sammenhæng samler interessen sig i første række om områdets to stovværkshuse: "Hvalfangerkommandørboligen" (B-26) og bestyrerboligen (B-24).

"Hvalfangerkommandørboligen" opførtes i 1777 på Kronprinsens Ejlande, men blev i 1828 flyttet til sin nuværende placering i kolonien Egedesminde. Huset er tildannet i København efter tegninger af bygmester J.C.Suhr. Det er eet ud af en snes huse bestemt for de grønlandske hvalfangerstationer. Husene havde to størrelser, 20x14 alen og 10x10 alen, hvor "Hvalfangerkommandørboligen" hører til den lille type. Huset er siden ombygget flere gange, hvorved det blandt andet har fået forhøjet midterparti med selvstændigt tag. Huset

danner med sit sammenbyggede udhus og haven, der er omkranset af stakitter, en arkitektonisk helhed.

Bestyrerboligen er opført 1860 som det sidste af en række typehuse, der blev udsendt i årene 1839-60. Originaltegningen til husene bærer navnet Kyhn. Bestyrerboligen er udvidet ved arkitekt Helge Bojsen Møller i slutningen af 1920'erne. Udvidelsen er foretaget i stokværk magen til det gamle hus. Kvisten stammer også fra denne ombygning. I arkitektonisk henseende er bygningen bemærkelsesværdig ved sin størrelse og sin asymmetrisk anbragte gavlkvist med altan.

De øvrige ældre bygninger er alle rejst i bindingsværkskonstruktion beklædt med brædder. Butikken (B-32) fra 1840 blev i 1953 udvidet med en sidefløj, hvorved det oprindelige hus ændredes væsentligt. Det tidligere postkontor (B-30) er opført i 1895 og senere ombygget. Huset står idag ubenyttet.

Assistentboligen (B-43) fra 1905 og pakhuset (B-202) fra 1904 er begge tegnet af tømrermester P.A.Cortzen. Assistentboligen står på en høj naturstenssokkel, og har opskalket tag og udskårne bjælker. Sammen med bestyrerboligen afgrænser huset en åben plads, der vender ud mod havnen. Pakhuset lå oprindeligt på Ræveøen, men blev i 1919 flyttet til sin nuværende placering. Det andet havnepakhus (B-203) er tegnet af Helge Bojsen Møller i 1946. De to pakhuse er vigtige elementer i det arkitektoniske miljø omkring Sissakkooriaq.

På fjeldskrånningen mod syd opførtes i 1931 og 1935 to eenfamilieshuse (B-55 og B-25). Sidstnævnte er nyistandsat.

Administrationsbygningerne (B-1022 og B-1013) er tegnet af Tage Nielsen Tegnesteue og opført 1976.

"Brædtet" (B-1180) fra 1985 består af en enkel stolpekonstruktion med fast gavl mod havnekajen. Den beskedne bygning indgår på naturlig måde i miljøet med de gamle huse.

Planlægningsforhold

I 1983 har Landsplanudvalget godkent "Aasiaat byplan 82". I foråret 1990 har kommunen fremsendt "Aasiaat byplan 1989/90, midlertidige par.3-rammer" til Landsstyrets godkendelse. Dette notats område-udpegninger refererer til forslaget til midlertidige par.3-rammer.

Bevaringsområdet, Kolonien, er beliggende indenfor byplanens område C4 (fælles formål), område B4b (havneområde) samt del af område B4a (havneområde).

Af byplanens rammer for område C4 fremgår, at ny bebyggelse med hensyn til placering, udformning, materiale-og farvevalg skal afstemmes med den eksisterende frednings/bevaringsværdige bebyggelse: bygningerne B-24, B-25, B-26, B-30, B-43 og B-55.

I rammerne for område B4a er bygningerne B-202 og B-203 angivet som bevaringsværdige.

Økonomidirektoratet, planlægningskontoret, finder at også B-32 (den ældste del langs Sissakkooriaq) må betragtes som bevaringsværdig i forhold til helheden.

2. Andre områder med bevaringsinteresser

a. Kirkefjeldet

Området omfatter fjeldet med kirken og småhusbebyggelsen omkring Pottersvej.

De historiske interesser i området knytter sig til det bebyggelsesmiljø, småhusene danner. De er opført i årene 1932-54 og har i vid udstrækning bibeholdt deres oprindelige karakter. I en lavning på fjeldets sydlige del formodes den første kristne kirkegård at have ligget.

I arkitektonisk henseende er området karakteristisk ved, at bebyggelsen er placeret på et plateau ovenfor de stejle fjeldvægge, der vender mod syd-og nordvest. Kirken er ved sin størrelse og sit udseende den dominerende bygning. Med sit store helvalmede, spånklædte tag, ser det ud, som om bygningen "vokser" frem af fjeldet. Kirken er den mest markante enkeltbygning i bybilledet. Den er tegnet af arkitekt Ole Nielsen og opført i 1964.

De beskedne småhuse danner med deres malede facader arkitektonisk kontrast til kirken. Blandt småhusene bemærkes lagerbygningen (B-405), det tidligere forsamlingshus, fra 1934 og det nuværende museum (B-404), som er et tidligere eenfamilieshus fra 1932.

Flere store byggearbejder i de omgivende byområder har svækket kirkens fjernvirkning i bybilledet. Blandt andet har pakhusbyggeriet på havnen frataget kirken dens funktion som sømærke.

Det udpegede område med bevaringsinteresser omfatter den centrale del af byplanens område C5 (fælles formål) samt område E8 (fælles friareal).

Byplanens rammer for område C5 angiver, at den eksisterende boligbebyggelse kan restaureres og genopføres. Ny bebyggelse skal med hensyn til placering, udformning, materiale-og farvevalg afstemmes med den eksisterende ældre bebyggelse.

Efter Økonomidirektoratet, planlægningskontoret's opfattelse må området betragtes som fuldt udbygget. Ny bebyggelse bør derfor alene tillades til erstatning af eksisterende huse, som ikke med rimelighed kan istandsættes. Nye huse bør også med hensyn til deres størrelse respektere områdets småhus-karakter.

Rammerne for område C5 indeholder desuden bestemmelser om, at arealet med den tidligere gravplads samt fjeldskrænten skal bevares.

For område E8 er der i rammerne optaget bestemmelser om, at området skal bevares, som det forefindes med fjeldflader, vegetation m.v.

b. Den ældre del af skoleområdet.

Området omfatter skole-og kollegiebygningerne langs kysten, fra sygehuset til slugten ved Tipitup tasia.

Bebyggelsen afspejler Aasiaat's rolle som undervisningsby. Skolehistorisk markerer "Pigeskolen for hele landet" en skolepolitisk nyorientering, som skete i begyndelsen af 1930'erne. Man fandt da, at også den

Aasiaat

kvindelige del af befolkningen skulle gives forudsætninger for at tage del i samfundsudviklingen.

Flere af de større bygninger og bygningsanlæg er bemærkelsesværdige i arkitektonisk henseende.

Den tidligere efterskoleforstanderbolig (B-145), nu skoleinspektørbolig, er opført i 1927. Bygningsdetallerne kunne dog tyde på, at huset er ældre og flyttet til stedet tillige med udhuset. Vest herfor ligger efterskolens gymnastiksal (B-146). Det er en enkelt udformet bygning fra 1939.

Den tidligere pigeskole (B-156) fra 1932 er idag indrettet til personaleboliger. Bygningen er tegnet af Helge Bojsen Møller og i 1950 udvidet med en bestyrerbolig tegnet af Grønlandsstyrelsens arkitektkontor. Den store skolebygning er et velproportioneret hus med selvstændig tagopbygning. Bygningen har en markant beliggenhed på fjeldet ovenfor Tipitup tasia.

Nedenfor pigeskolen ligger elevhjemmets fire kollegiefløje (B-678, B-679, B-680 og B-681). De er placeret på række i en halvcirkel langs kystlinien, hvor de danner en sammenhængende front mod havet. Bygningstypen, der er karakteristisk ved sine skivefundamenter af beton, er udviklet af arkitekterne Henning Jensen og Torben Valeur. Kollegiebygningerne er, tillige med kantinebygningen (B-688), opført i 1966.

Den ældre del af skoleområdet udgør den nordlige del af byplanens område C8 (fælles formål) og kystlinien beliggende i område E10 (fælles friareal). Af rammebestemmelserne for C8 fremgår, at ny bebyggelse med hensyn til placering, udformning, materiale-og farvevalg

skal afstemmes med den eksisterende bebyggelse. Der skal videst muligt tages hensyn til bygningerne B-145, B-146 og B-156, som på kortbilaget er betegnet som bevaringsværdige.

c. Transitøen

Pakhusene repræsenterer - sammen med det tidligere fiskerianlæg - et kulturhistorisk interessant bebyggelsesmiljø. Under verdenskrigen var havnen i Aasiaat transithavn for hele Nordgrønland.

Pakhusene er: B-201 fra 1931, B-200 fra 1936, B-207 fra 1941, B-208 fra 1944 og B-205 fra 1947. De tre sidste er arkitektonisk bemærkelsesværdige ved deres gennemgående lysindtag langs tagryggen. Kontorbygningen (B-44) er opført i 1941.

Transitøen udgør område B5 (søværts formål) i byplanen. Bygningerne B-200, B-201, B-207 og B-208 er betegnet som bevaringsværdige.

d. Ældre typehusbebyggelser.

Endvidere knytter der sig bevaringsinteresser til to nyere typehusbebyggelser fra 1950-60'erne opført ved Grønlands Tekniske Organisation.

Boligområderne: område A10 og område A17 fremtræder planmæssigt og arkitektonisk velordnede. Område A17 er forbundet med skoleområdet ved en gangbro over slugten

Aasiaat

mellem havet og Tipitup tasia.

I byplanens rammer er der for begge områder optaget bestemmelser om, at de må bebygges med fritliggende boliger i op til 1 1/2 etage. Nye bygninger skal med hensyn til placering, udformning, materiale-og farvevalg afstemmes med den omgivende bebyggelse. I område A10 skal der videst muligt tages hensyn til ensartetheden og de små variationer i bebyggelsen.

Økonomidirektoratet, planlægningskontoret finder, at områderne må betragtes som fuldt udbyggede.

e. Den gamle kirkegård.

På den gamle kirkegård er endnu nogle få gravminder bevaret.

Kirkegården er beliggende i område E5, som i byplanen er betegnet som et bevaringsværdigt område.

3. Andre bevaringsværdige bygninger

I det øvrige byområde findes yderligere en række huse, som af historiske og arkitektoniske grunde påkalder sig opmærksomhed.

Assistentboligen (B-36) er et tidligere mandskabshus. Det er en stokværksbygning opført i 1863. Oprindelig lå huset i nærheden af bestyrerboligen, men i slutningen af 1800-årene blev det flyttet til sin nuværende placering højere oppe på fjeldet. Senere tilbygninger

har ikke ændret huset karakter. Fra den fint udformede terrasse har man et vidt udsyn over havnebugten.

Fjeldskråningen mellem kolonien og bådeværftet rummer stadig et betydeligt antal selvbyggerhuse fra første halvdel af dette århundrede. Det er bræddeklædte bindingsværkshuse, overvejende af beskeden størrelse. Flere af husene har igennem de senere år været under omdannelse, hvorved de i nogen grad har mistet deres oprindelige karakter.

Blandt de bedst bevarede huse er B-396 og B-399 fra 1949, som i deres arkitektur adskiller sig fra andet samtidigt byggeri:

B-396 har halvvalmet tag, som på facaderne er trukket ud over flere tilbygninger. På vestgavlen er føjet en selvstændig verandastue. Den omgivende have, som delvis er skabt ved opfyldning bag en stenmur, er heget af stakitter. B-396 er et eksempel på, hvordan et mindre hus løbende er blevet tilpasset ændrede brugskrav, uden at dette er gået ud over husets arkitektoniske helhedskarakter.

B-399 er et toetages hus med halvvalmet tag med lav tagrejsning. De bræddeklædte bygningssider står umalede, hvorfor de fremtræder gråtonede af sol og vind. Både ved sin beliggenhed på fjeldryggen og ved sin størrelse og form påkalder huset sig opmærksomhed i bybilledet.

Blandt de traditionelt udformede huse kan nævnes to-familieshuset B-414 opført i 1928. Nordgavlen står med sine oprindelige bygningsdetaller.

I historisk sammenhæng påkalder to offentlige byg-

Aasiaat

ninger fra begyndelsen af dette århundrede sig interesse: distriktslægeboligen (B-18) og den tidligere børneskole (B-144), det nuværende elevhjem. Distriktslægeboligen blev overflyttet til Aasiaat fra Sisimiut i 1916. Huset er senere bygget sammen med det øvrige sygehuskompleks. Børneskolen er opført i 1914 efter tegninger af Helge Bojsen Møller. Bygningen har symmetrisk opbyggede facader, der afspejler husets indre disponering.

Vest for sygehuset ligger tre mindre eenfamilieshuse: Jørgen Brøndlunds Mindehus (B-442) er et GTO-typehus fra 1957. På facaden er opsat en mindetavle. De to nabohuse (B-315 og B-400) fastholder sammen med Mindehuset det fri udsyn fra Niels Egedes vej til havet.

Planlægningsforhold

Bygningerne B-36, B-396, B-399, B-414 samt B-18 er på byplanens kortbilag betegnet som bevaringsværdige. Endvidere er B-474 (nabo til B-399) betegnet bevaringsværdigt.

Kolonien Egedesminde blev grundlagt i 1759, men flyttet til sin nuværende plads i 1763. Foran bestyrerboligen B-24 står byens flagbatteri.

Aasiaat

Kortbilag 1: Kolonien

Byplanens områder B4a, B4b og C4 i forslaget til par.3-rammer

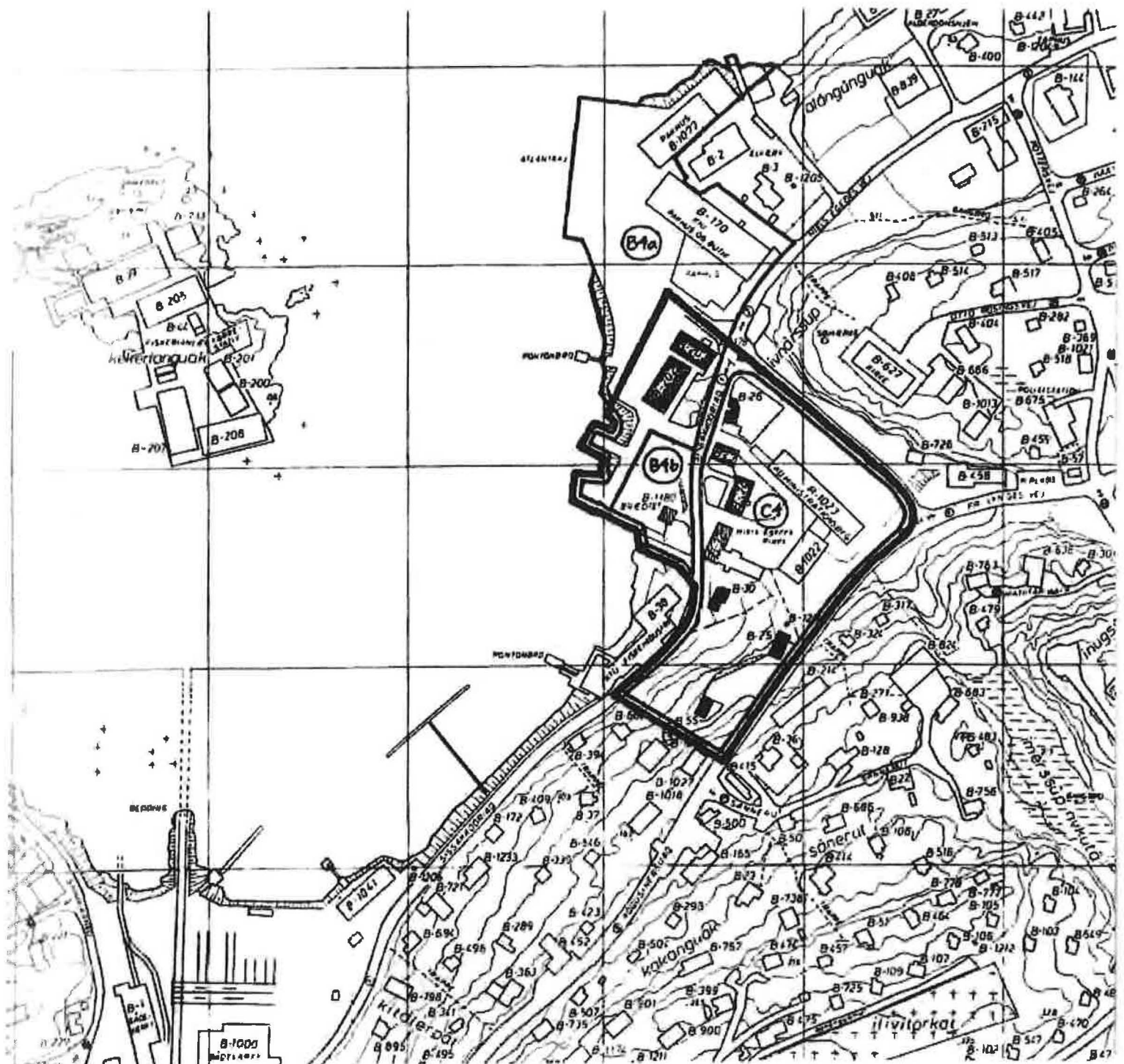
Forslag til bevaringsområde

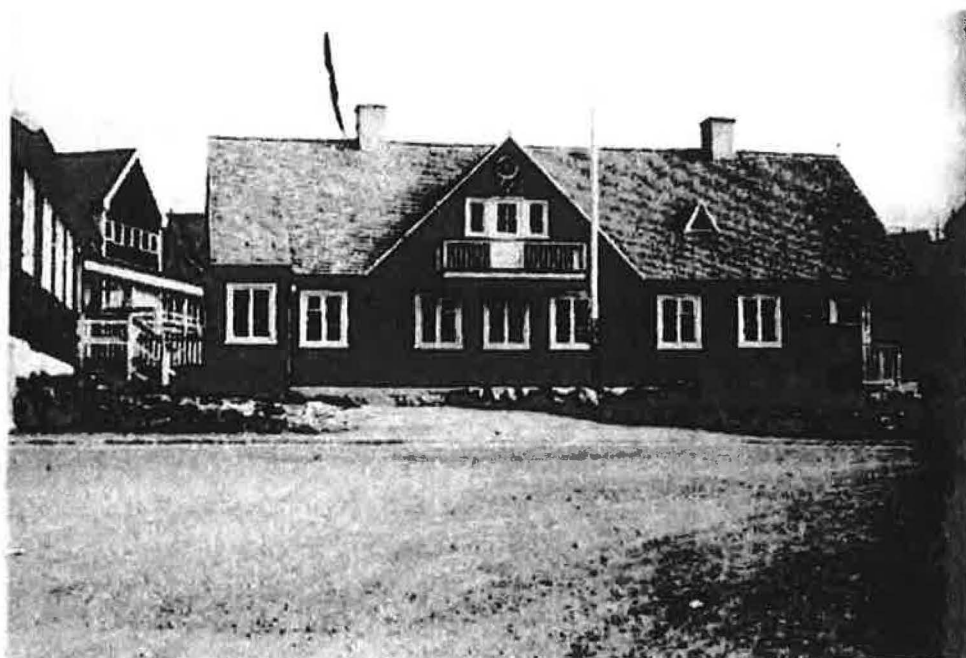
Bygninger registreret af Økonomidirektoratet, planlægningskontoret

Bevaringsværdige bygninger i forslaget til par.3-rammer

Aasiaat

Bestyrerboligen B-24 er opført i 1860 og udvidet i 1920'erne. Udvidelsen er udført i stokværk magen til det gamle hus.

B-24 og assistentboligen B-43.
B-43 er et brædeklædt bindingsværkshus fra i 1905.

Den ældre bebyggelse omkring Sissakkooriaq danner et smukt vej-billede.

Gavlen af B-43 og hvalfangerkommandør-boligen B-26 på land-siden af vejen.

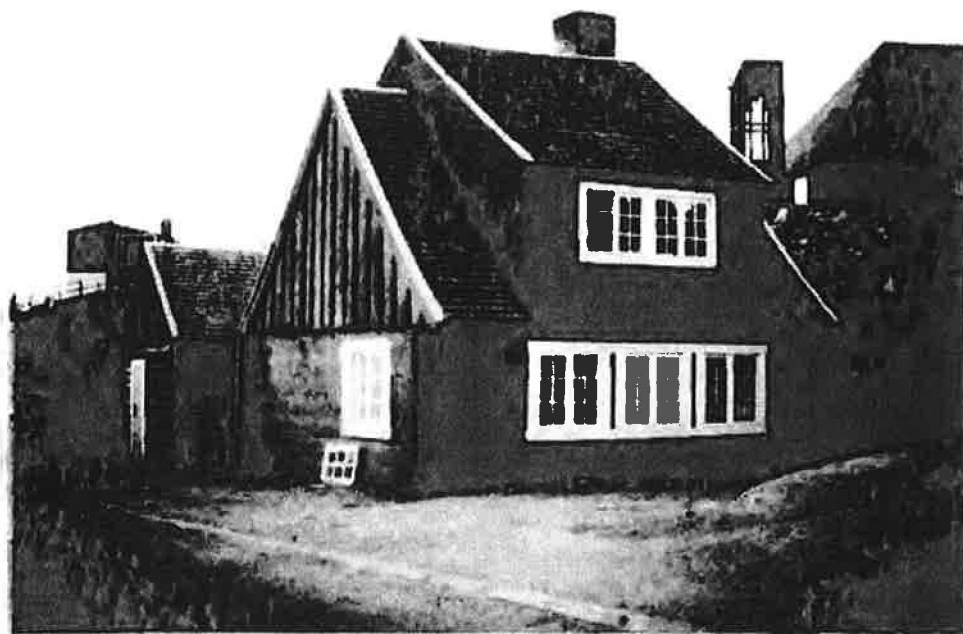

På vandsiden ligger pakhusene B-202 og B-203, der opført i 1904 og i 1946.

"Brædtet" B-1180 er kommet til i 1985.

Aasiaat

Hvalfangerkommandør-
boligen B-26 er op-
rindelig opført 1777
på Hunde Ejlande, men
blev flyttet til Ege-
desminde i 1828.

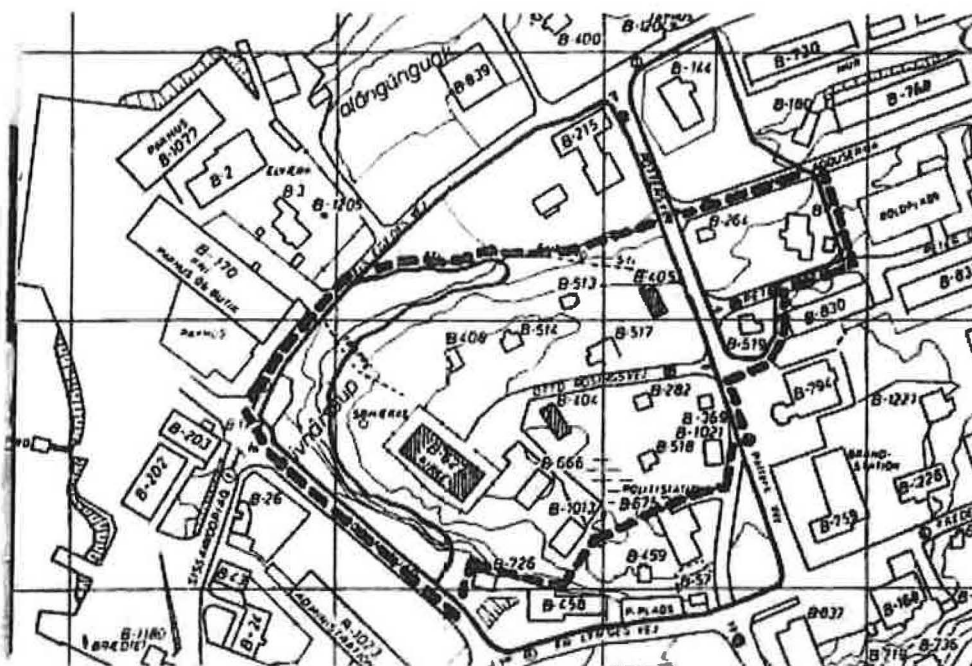
B-26 er en stokværks-
bygning. Tagopbygning-
en og sammenbygning-
med udhuset er senere
tilføjelser.

Billederne på denne
side er fra 1985.

Kirken er opført i 1964 efter tegning af arkitekt Ole Nielsen. Ved sin beliggenhed højt på fjeldet og sin størrelse, er kirken en markant bygning i bybilledet. Det fritstående klokketårn kan opfattes som en kampanile.

Asiaat

Kirkefjeldet

**Område med
bevaringsinteresser**

**Registrerede
bygninger**

Med sit store halvmede, spåntakte tag, ser det ud, som om kirken "vokser" frem af fjeldet.

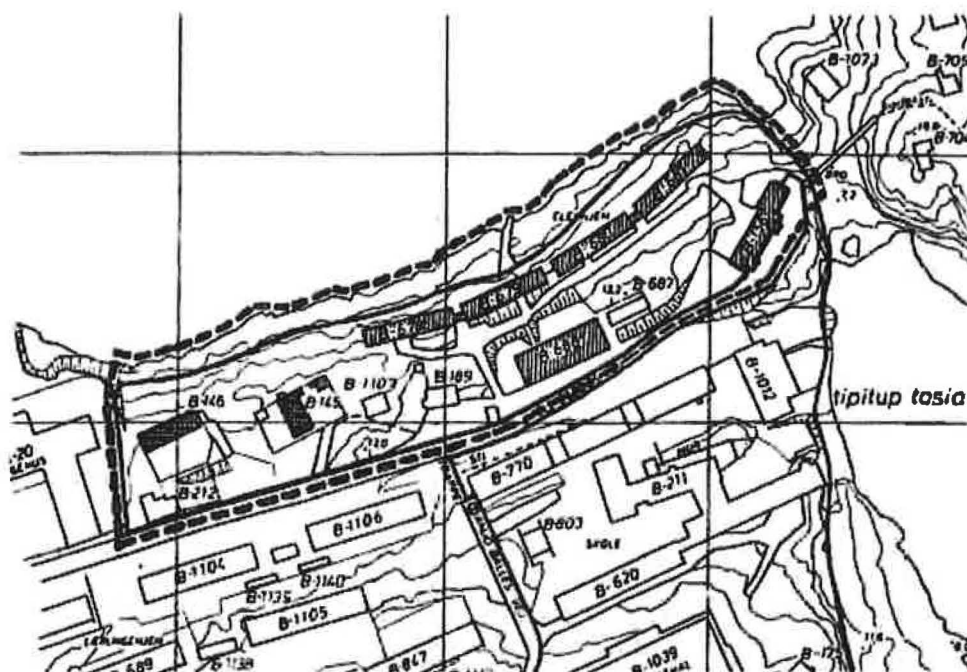
De omliggende småhuse
danner med deres ma-
lede facader arkitek-
tonisk kontrast til
kirkebygningen.

B-405 er det tidli-
gere forsamlingshus
fra 1935.
Idag anvendes det som
pakhus.

Aasiaat

Skoleområdet

Område med
bevaringsinteresser

Registrerede
bygninger

Bevaringsverdige
bygninger ifølge
par.3-rammer

Gavlen af efterskole-
forstanderboligen
B-145 og gymnastiksa-
len B-146.

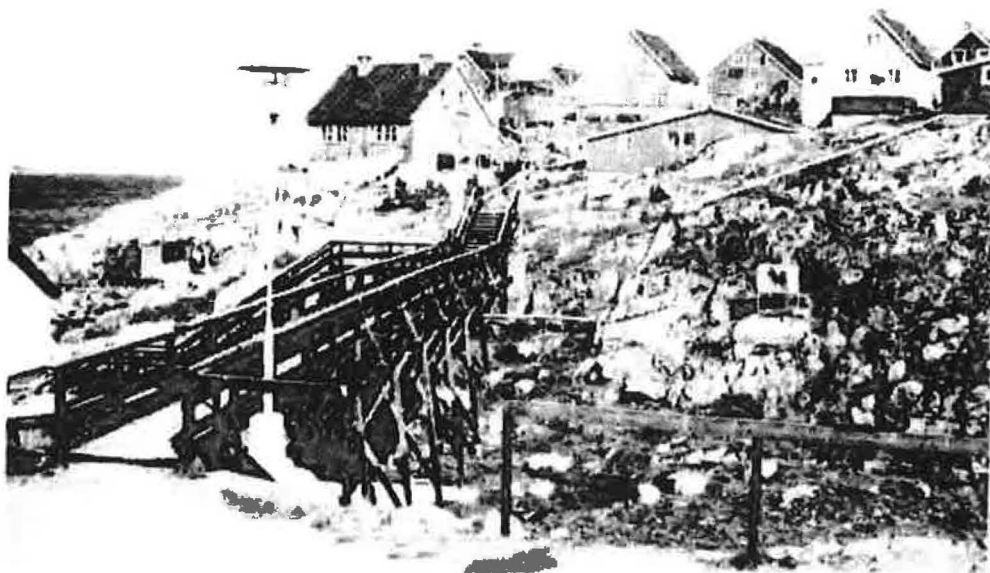
Den tidligere pige-
skole B-156 ligger
højt på fjeldet.
Den er tegnet af ar-
kitekt Helge Bojsen
Møller og opført i
1932.

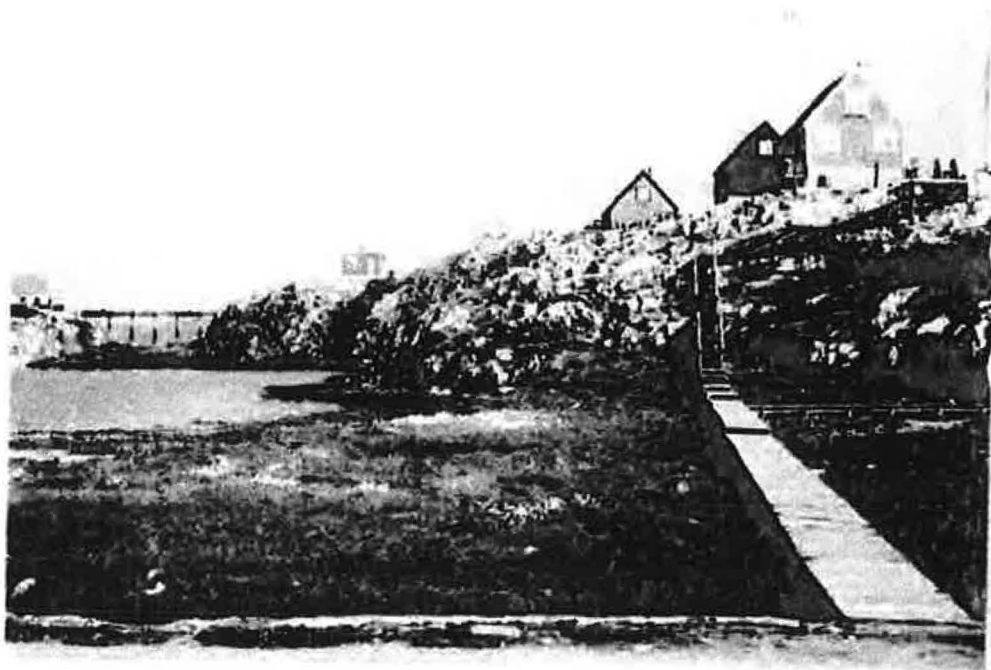
De fire kollegiebyg-
ninger B-678, B-679,
B-680 og B-681, dan-
ner en sammenhæn-
gende front mod ha-
vet.

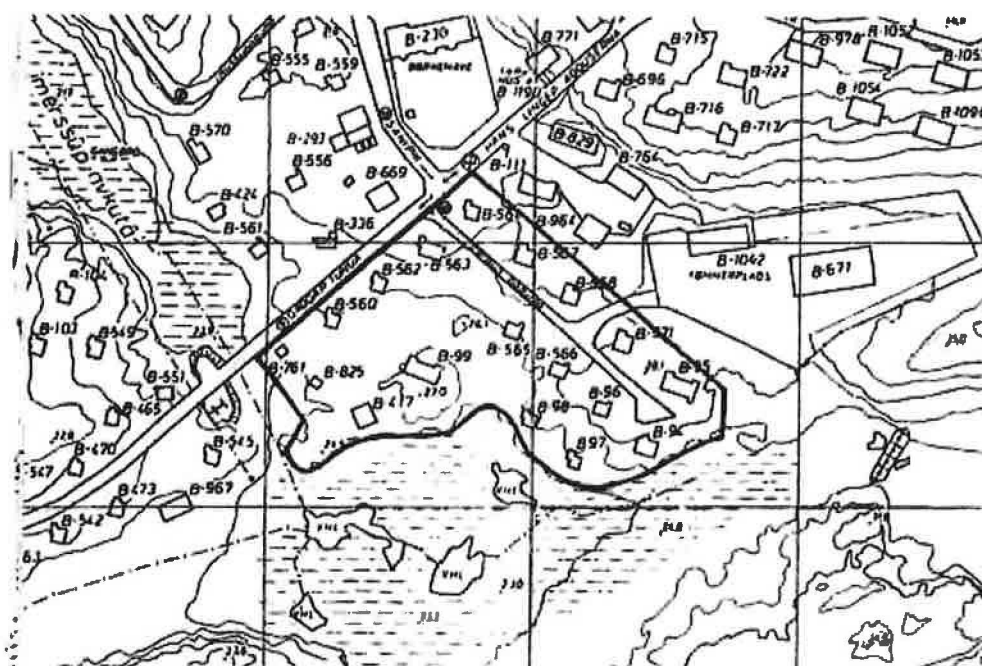
Området er bebygget
med GTO-typehuse i
1950-60'erne.

Bebyggelsen på fjel-
det ovenfor Tipitup
Tasia.

Aasiaat

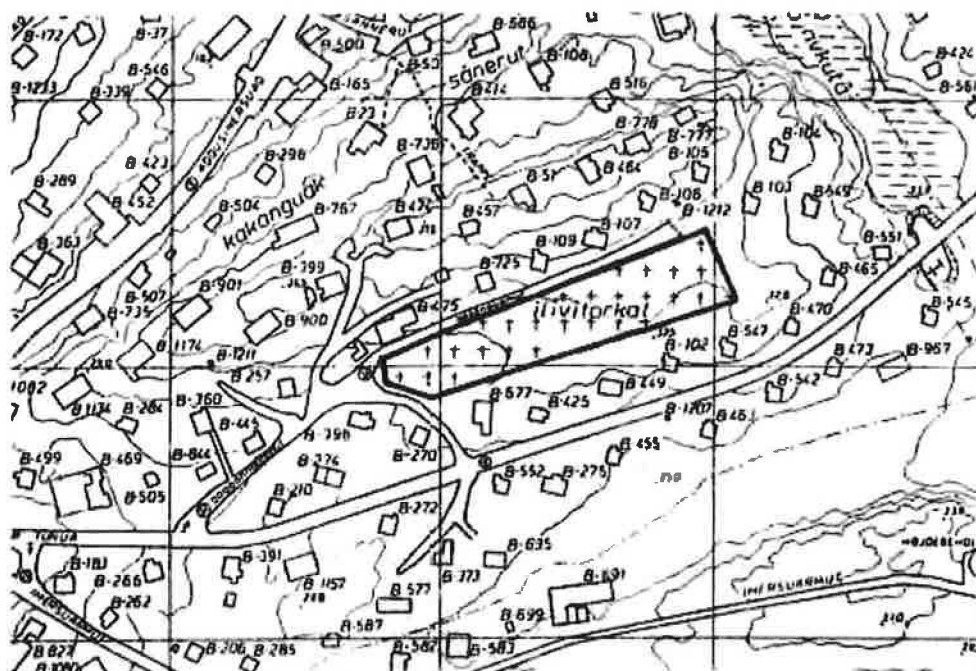

Område A10
Typehusbebyggelse

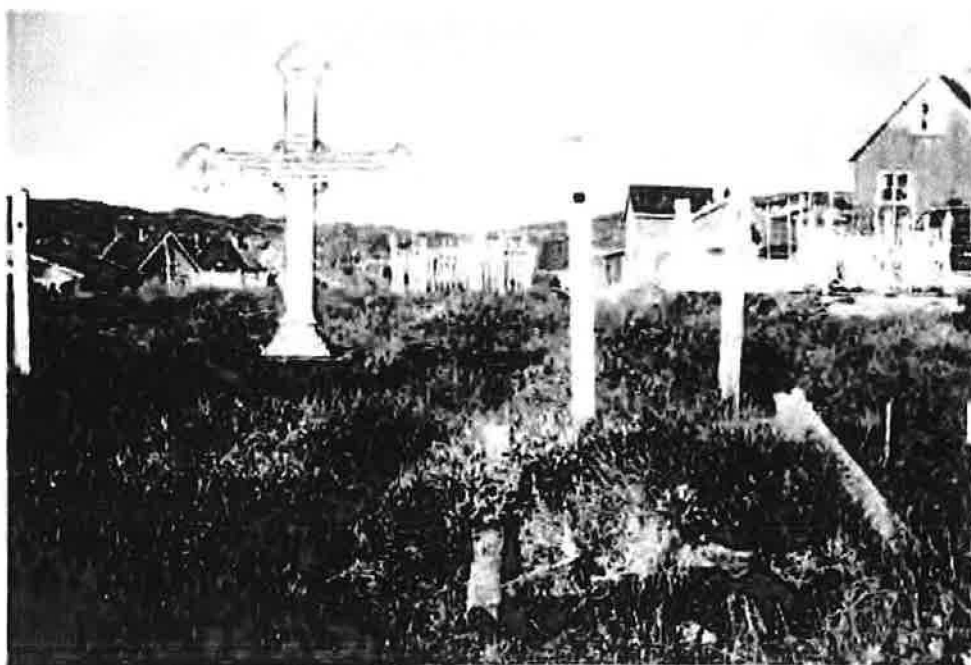

Områdets bebyggelse
består af GTO-typehu-
se.

Område E5
Den gamle kirkegård

På den gamle kirke-
gård er endnu nogle
få gravminder beva-
ret.

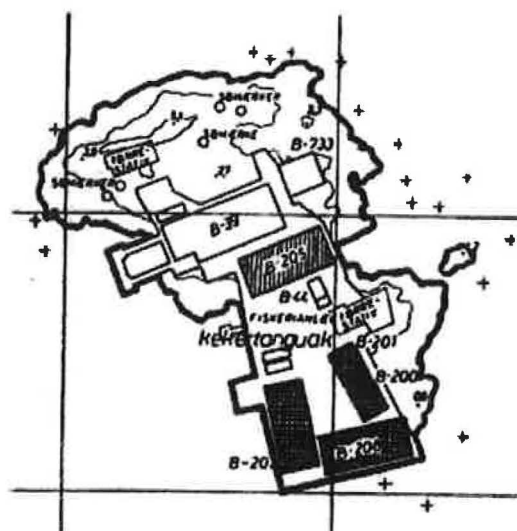
Aasiaat

Område B5 Transittøen

Pakhusene repræsenterer et kulturhistorisk interessant bebyggelsesmiljø.

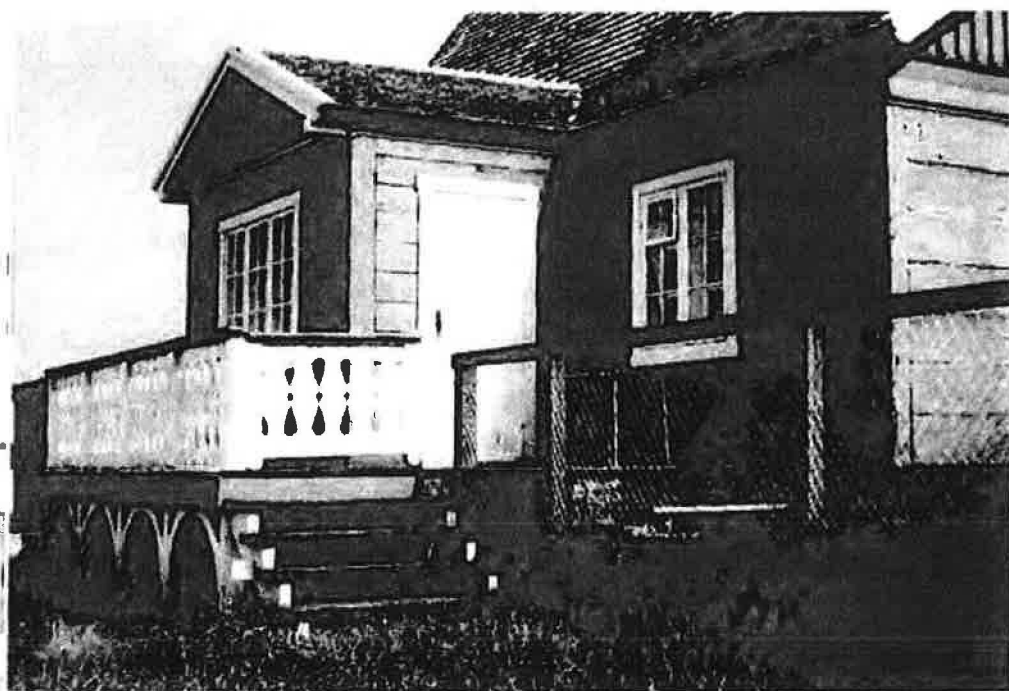
Under verdenskrigen var Aasiaat transithavn for hele Nordgrønland.

Aasiaat

Assistentboligen B-36 lå oprindelig i nærheden af B-24, men blev i slutningen af 1800-årene flyttet højere op på fjeldet.

B-36 er en stokværksbygning fra 1863. Fra den smukt udformede terrasse er der et vidt udsyn over havnebugten

Blandt byens selvbyggerhuse påkalder eenfamilieshuset B-399 sig opmærksomhed ved sin størrelse og sin særprægede form.

B-396 er et eksempel på, hvordan et mindre hus løbende er blevet tilpasset ændrede brugskrav, uden at dette er gået ud over bygningens arkitektoniske helhedskarakter.

Aasiaat

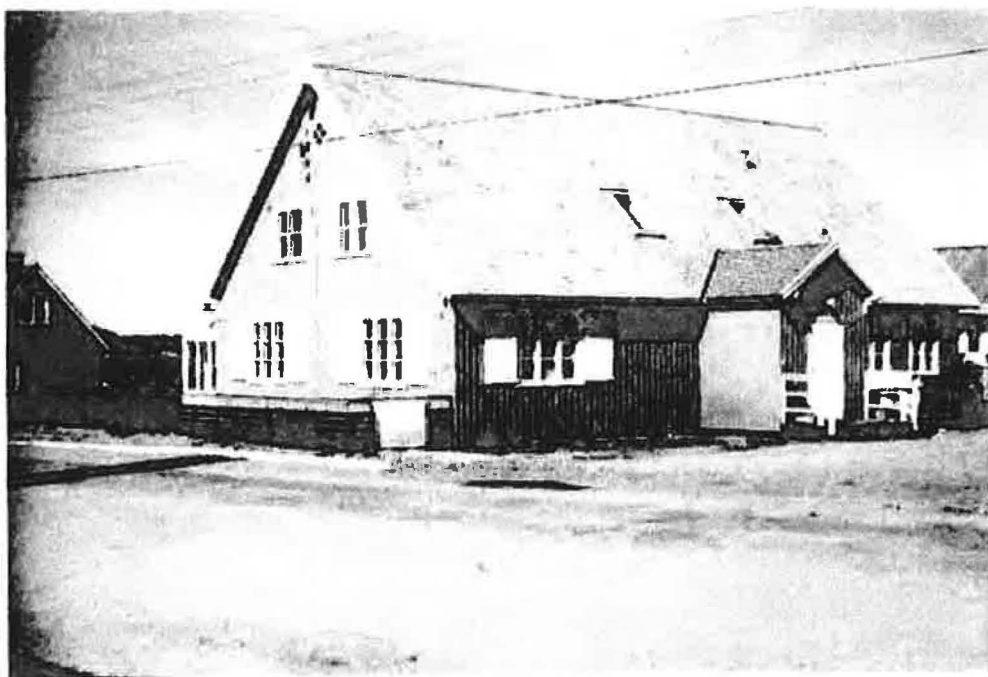

Tofamilieshuset B-414
er opført i 1928.
Nordgavlen har beva-
ret sine oprindelige
bygningsdetaller.

Den tidligere børne-
skole B-144 er opført
i 1914.

Distriktslægeboligen
blev overflyttet fra
Sisimiut i 1916.
Idag er den sammen-
bygget med det øvrige
sygehuskompleks.

Mellem Jørgen Brøn-
lunds Mindehus B-442
og nabohusene er der
frit udsyn til havet.

